

LÆR DIN MATER- IALER AT KENDE

Elsk dit tøj i længere tid ved at forstå, hvordan du bedst vasker og vedligeholder forskellige stoftyper. Her er en kort vejledning til at komme i gang.

DENIM

Denim blev opfundet i 1873 af Jacob Davis og Levi Strauss.⁵⁰ Denim er bomuldsbaseret og kan væves sammen med andre fibre for at tilføje elementer, som denim traditionelt mangler, f.eks. elastan for at gøre tøjet strækbart. Jeans/cowboybukser er det mest populære denimprodukt med 1,24 mia. solgte par pr. år.⁵¹

VASK

Luk altid lynlåse eller knapper, og vend denimtøjet med vrangen ud af inden vask. Hvis dine jeans ikke er snavsede, behøver du ikke at vaske dem – du skal blot fryse dem! Prøv at lægge dit denimtøj i en pose i fryseren. Sådan kan det let friskes op, og bakterierne dræbes. Hvis du er nødt til at vaske det, skal du gøre det ved 30° C.

TØRRING

Flad denimtøj ud, så formen bevares, og hæng det derefter til tørre, eller lad det tørre fladt.

Dette fjerner, eller mindsker i det mindste, behovet for strykning.⁵²

KASSERING

Denim er et meget holdbart materiale og bør holde i lang tid. Kontrollér først, om en af dine venner kan bruge dit denimtøj. Når du beslutter, at det er tid til at smide dit denimtøj ud, kan det muligvis genbruges eller genanvendes. Blue Jeans Go Green omdanner for eksempel denimtøj, som ikke kan bruges igen, til bygningsisolering, så det ikke ryger på lossepladsen indtil videre.⁵³

SILKE

Silke er et luksuriøst tekstil, lavet af proteinfibre fra silkemøllets kokoner. Silke er varmeregerende og føles behageligt mod huden. Morbærtilkelarver spiser bladene på mindst 3 træer for at producere 3 kg silke og er blevet produceret i årtusinde.⁵⁸

VASK

Kontrollér vaskemærket. Hvis det forvaskes, kan noget silketøj godt maskinvaskes, men der skal altid bruges finvaskeindstillingen eller det særlige silkeprogram og vask ved 30° C eller derunder. For ekstra beskyttelse bør silketøj vaskes i en vaskepose.⁵⁹ Ved håndvask tilsættes 50 ml destilleret hvid eddike til 3,5 liter vand. Derved bevares glansen. Lad tøjet ligge i blød, inden det skylles et antal gange i frisk vand.

TØRRING

Når det er rent, skal det fugtige silketøj lægges fladt på et håndklæde. Rul derefter håndklædet sammen for at

klemme overskydende vand ud. Lad silketøjet ligge fladt til tørring for at undgå for mange folder.

Tør ikke silketøj på et træstativ, da det kan efterlade pletter. Tør ikke ved hjælp af varme (f.eks. en radiator eller i tørretumbleren), da det kan give krympning eller skader.

KASSERING

Hvis silketøj plejes korrekt, kan det holde i meget lang tid. Men hvis du ikke længere ønsker at beholde dit silketøj, kan du prøve at sælge det videre, give det til en, der har brug for det, eller omdanne det til en ting, du vil bruge.

BOMULD

Bomuld udgør 40 % af den globale tekstilproduktion,⁴⁷ og det er estimeret, at 300 mio. mennesker i verden arbejder med bomuldsfremstilling. Bomuld væves af plantens luftige bolde af bløde, blege fibre, der indkapsler bomuldsplantens frø.

VASK

Naturfibre har en tendens til at krympe, så de skal altid vaskes ved lav temperatur (maks. 30° C) eller i lunkent vand.

TØRRING

Bomuld har det bedst med at tørre fladt eller hængende, så behovet for strykning undgås. Hvis et stykke tøj kræver strykning, er det bedst at gøre det, mens tøjet er let fugtigt, eller ved at bruge en dampindstilling.⁴⁸

KASSERING

Bomuld er naturfibre, og hvis det ikke er farvet eller er vegetabilsk farvet, kan det muligvis komposteres. Men det er sjældent tilfældet med typisk bomuldstøj, medmindre det er økologisk certificeret. Det er også muligt at genbruge bomuld. Hvis dit tøj ikke kan bruges mere og ikke kan komposteres, bør du tage det med til den nærmeste tekstilcontainer. Om ikke andet kan gammelt bomuldstøj eller boligtekstiler bruges som gode rengøringsklude.⁴⁹

ULD, KASHMIR, ANIMALSK HÅR

Uld er garn, der dannes af pels på dyr som får, geder, lamaer eller kamelfamilien. Individuelle uldfibre knyttes sammen, når det spindes til garn, som efterfølgende anvendes til at skabe tøj.⁵⁴ Uld holder godt på varmen og er naturligt modstandsdygtigt over for pletter og krøller samt absorberende, hvilket gør det nemt at farve det.⁵⁵

VASK

Ligesom med denim bør animalsk hår kun vaskes, når det er absolut nødvendigt. Brug altid et vaskemiddel designet til uld, og vask på skånevask eller i hånden.⁵⁶

TØRRING

Tør tøjet fladt og i dets normale form. Hvis du vasker tøjet i hånden, kan du placere det i fugtig tilstand fladt på et rent håndklæde og rulle håndklædet sammen for at klemme overskydende vand ud.

OPBEVARING

Møl elsker uld og efterlader ofte store huller i tøjet. Møl kan ikke lide lys, så der er mindre sandsynlighed for, at tøj, som bæres regelmæssigt, får huller

end det, der bare hænger til opbevaring. Hvis du lægger cedertærskugler i dit klædeskab, kan du muligvis holde møllene væk, og ellers kan du gemme dit uldtøj i forseglede bomuldsposer, idet møl ikke kan lide bomuld. Læg uldtøj i fryseren i 24 timer, tag det ud og lad det få stuetemperatur, og gentag derefter processen igen for at komme af med møl.⁵⁷

KASSERING

Prøv først at bytte med en ven, idet uldtøj ofte har en lang levetid. Ellers kan rene, ufarvede eller vegetabilsk farvede dyrefibre komposteres, så længe tøjet ikke indeholder nogen syntetiske fibre eller farvestoffer (se vaskemærket). Hvis tøjet er i ordentlig stand, vil din lokale genbrugsforretning måske også gerne have det.

RAYON, LYOCELL, MODAL

Disse halvsyntetiske fibre stammer fra rått naturmateriale, men er behandlet med kemiske processer for at skabe bærbare tekstiler. De kendes også som "cellulosefibre".⁶⁰

VASK

Vend vrangen ud af dit tøj inden vask i maskinen. Ved håndvask skal du bruge 30° C varmt vand med et mildt vaskemiddel og springe skyllemiddel over. Undgå at vride tøj af rayon (der også kaldes viskose), da det kan gøre det deformt.

TØRRING

Rayon har en tendens til at krympe, så det skal altid ligge fladt til tørring. Modal og lyocell er meget mere robust og kan tørretumbles, hvis det er absolut nødvendigt.

OPBEVARING

Disse stoftyper har ikke nogen særlig tendens til at krølle og kan derfor lægges sammen i skuffer eller opbevares hængende i dit garderobeskab.

KASSERING

Især modal- og lyocellfibre er særdeles holdbare, og du bør kunne have tøj af denne stoftype i mange år, hvis det plejes korrekt. Hvis du ikke længere ønsker at beholde det, kan du tage det med til din lokale genbrugsstation for tekstiler til genbrug eller genanvendelse.

FLEECE

Fleece er stof, der fremstilles af syntetiske fibre, og er designet til at efterligne kvaliteten af uld. Fleece er fremstillet af polyethylenterephthalat (PET, dvs. plastik), hvilket betyder, at fleece kan være fremstillet af genanvendte plastflasker.

VASK

En fleeejakke kan afgive helt op til 250.000 mikrofibre pr. vask, der kan frigive giftige stoffer, efterhånden som de nedbrydes, hvilket kan forgifte fødevarekæden, når først de når vandforsyningen.⁶¹ Vask dit fleecetøj med en Cora Ball⁶² eller i Guppy Friend-vaskeposer⁶³ for at forhindre dette.

TØRRING

Undgå tørretumbling og strykning af fleece. Varme og friktion vil få de bittesmå plastfibre, der udgør fleece, til at smelte. Lad fleecetøj ligge fladt til tørring for at undgå krøller.

KASSERING

Fleece kan muligvis genanvendes, hvis det er 100 % polyester. Kontrollér vaskemærket eller kontakt producenten for at finde ud af hvordan. Fleece kan også genanvendes som bygningsisolering. Hvis dit fleecetøj er i god stand, kan du overveje at donere det til velgørende organisationer, der giver tøj til hjemløse.

AKRYL, NYLON, POLYESTER

Syntetiske fibre er billige at fremstille, mere holdbare og kan bruges til flere ting i forhold til mange naturfibre. Men disse stoffer er ikke miljøvenlige, og det kan tage flere hundrede år, før de nedbrydes biologisk.⁶⁴

VASK

Ved maskinvask af tøj, der er fremstillet af syntetiske fibre, skal du vaske det med en Cora Ball eller i en Guppy Friend-vaskepose for at forhindre de bittesmå mikrofibre i at forurene vandforsyningen.

TØRRING

Det er bedst at lade syntetisk tøj hænge til tørring. Det bør ikke tage lang tid. Du må aldrig tørretumble syntetisk stof, da det svækker og skader fibre hurtig.

KASSERING

Hvis du vil af med dit syntetiske tøj, skal du tage det med til din lokale genbrugsstation for tekstiler til genbrug eller genanvendelse. Indtil videre kan de fleste syntetiske fibre ikke genanvendes, men nogle virksomheder er ved at udvikle teknologier, som vil gøre det muligt i fremtiden. Hvis tøjet er 100 % polyester, kan du kontrollere vaskemærket eller kontakte producenten for at finde ud af, hvordan det kan genanvendes. Det lyder måske indlysende, men du må aldrig brænde syntetisk stof, da det kan frigive giftige gasser i luften.